

Folium officiale Dioecesis Lavantinae.

Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo.

Kirchliches Verordnungs-Blatt für die Lavanter Diözese.

Inhalt. 95. LXIII. sklepni zapisnik o pastoralnem konferenčnem vprašanju za leto 1912 v Lavantinski škofiji. — 96. Decretum Supremae S. Congregationis S. Officii, quo Indulgentia iam concessa fidelibus se invicem salutantibus per invocationem nominis Iesu, etiam Mariae adiecto nomine, manet. — 97. Decretum S. Congregationis Rituum de Vigiliis ad reliquias Martyrum persolvendis in nocte ante dedicationem Ecclesiae. — 98. Durchführung des Gesetzes vom 7. Mai 1874, R. G. Bl. Nr. 51, betreffend die Religionsfondsbeiträge

für das Dezennium 1911—1920. — 99. Erlaß des Ministers für Kultus und Unterricht vom 6. Juli 1913, betreffend die Unterweisung der Schulkinder über das Wesen und die Bedeutung des Fremdenverkehrs. — 100. Anschaffung von inländischen Erzeugnissen für gottesdienstliche und religiöse Zwecke. — 101. Patzifenaustrausch mit Serbien. — 102. Priesterergrößen im Jahre 1913. — 103. Škofijska kronika. — 104. Literatur. — 105. Diözesan-Nachrichten.

95.

LXIII. sklepni zapisnik o pastoralnem konferenčnem vprašanju za leto 1912 v Lavantinski škofiji.¹

A.

Rešitev konferenčnega vprašanja.

(Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo, I. 1912, II. odst. 5).

Pastoralno vprašanje.

Svetim krajem prištevamo tudi pokopališča. Kje in kakšno je sedanje pokopališče pri posameznih župnijskih oziroma podružnih cerkvah dekanije? Čigava last je? Imenitne osebe, ki tamkaj počivajo, se naj imenujejo ter opišejo zanimivi nagrobni spomeniki in napisi. Kje je bilo prejšnje pokopališče? Kaj spominja še nanj?

Zanimivo vprašanje je izdelalo 137 gg. poročevalcev. Elaborati so večidel prav obširni, kar kaže, da je bilo vprašanje gg. izdelovalcem povsem všeč. Govor je v poročilih o pokopališču sploh, potem pa so popisana pokopališča pri posameznih župnijskih oziroma podružnih cerkvah z imenitnimi osebami, ki tamkaj počivajo, in z zanimivimi nagrobnimi spomeniki in napisi.

Pokopališče je svet kraj. Na njem počivajo telesa katoliških kristjanov, ki so tempelj svetega Duha ter po prejemu svetih zakramentov in po raznih cerkvenih blagoslovilih posvečena in bodo vstala na poslednji dan k večnemu življenju. Zato pa sveta katoliška Cerkev ni nikdar pozabila svojih v Bogu umrlih otrok, je pokopavala njihova trupla že od prvih časov sem v blagoslov-

ljeni zemlji ter moli vsak dan za njihove duše pri daritvi svete maše: „Memento, quaesumus Domine, famulorum famularumque tuarum, qui nos praecesserunt cum signo fidei et dormiunt in somno pacis.“

In tako še je tudi dandanes. Cerkev predpisuje v rimskem pontifikaliju natančen obred za slovesno blagoslovitev novega pokopališča po škofu, in v škofijskem obredniku obred za manj slovesno blagoslovljenje pokopališča po navadnem mašniku, ki je za to pooblaščen od škofa.¹ Ker je torej Cerkvi pokopališče svet kraj, zato nalaga duhovnemu pastirju skrb, da je isto zmeraj snažno in dostojno in če je bilo oskrunjeno, da se po posebnem obredu zopet blagoslovi.²

Iz istega namena je Cerkev tudi vsekdar skrbela, da so bila pokopališča cerkvena last in ne last posvetne oblasti, ki vse umrle ljudi brez razločka vere in načina smrti na njih pokopava ter je zmeraj zavračala prizadevanja tistih svojih sovražnikov, ki pospešujejo po krivih naukih sežiganje mrličev. „Sancta mater Ecclesia iam a primis saeculis corpora fidelium suorum in loco sacro sive in coemeterio recondidit et ideo merito damnat et reprobabat pravas intentiones et machinationes eorum, qui perversis doctrinis imbuti, cremationem cadaverum, ex sententia Pontificis Leonis XIII. usum detestabilem, propugnant et promovent, aut cometeria mere civilia erigunt, ubi, neglecto discrimine inter eos, qui cum pace Eccle-

¹ Obširnejše poročilo o tem zanimivem vprašanju izide v posebni knjižici.

¹ Collectio Rituum dioecesis Lavantinae. Marburgi, 1896. Pars II. Tit. I. cap. 3. alin. XVII.

² Ibidem alin. XVIII.

siae mortui sunt aut qui extra illam decesserunt, contemptisque sacris ritibus ecclesiasticis, omnes pari honore sepeliuntur.¹

Tudi Solnograška provincijalna sinoda iz leta 1906 govori o svetosti pokopališča ko piše: „Coemeteria sunt illa loca, in quibus corpora eorum iacent, qui erant membra Christi, templa Spiritus Sancti, qui aliquando sunt resur-recturi et regnaturi cum Christo in gloria. Sunt ergo loca sacra, venerabilia, iuri Ecclesiae subiecta. Inique et iniuste usurpat moderna civitas ius in haec loca sacra, multipliciter erigens coemeteria quae vocant communia civilia, et alias leges impias imponens. Hae leges civiles, si solummodo magnitudinem, sanitatem, situm loci et alia huiusmodi spectant, nec Ecclesiae iuri praeiudicant, observari possunt, imprimis in erigendo coemeterio... Si coemeterium novum erigitur, ecclesiae inscribatur in publicis tabulis aut communitas catholica rescriptum praestet, ut coemeterium ab ea erectum accipiat benedictionem et semper maneat in usu catholicorum.“²

Pokopališča pri župnijskih in podružnih cerkvah Lavantinske škofije.

Dekanija Maribor l. dr. br.

Stolno- mestna in Slovenska predmestna župnija v Mariboru.

Sedanje mestno pokopališče, ki se je pripravilo leta 1783, leži na severozapadni strani mesta in sicer ob severnem koncu Schmidererjeve ulice. Na njem počivajo trupla rajnih iz stolne in mestne in od leta 1809 sem tudi iz Slovenske predmestne župnije. V teku let je postalo pokopališče premajhno in zato je bil namen, preložiti ga na lepa rodovitna polja v koroškem predmestju, kar se pa ni zgodilo, ker je neka privatna oseba kupila njivo oziroma prostor na severni strani dosedanjega pokopališča, ki je razdeljeno zdaj v stari in novi del. Poslednji je bil blagoslovljen dne 22. novembra 1868. Takrat se je priklopilo mestnemu pokopališču tudi pokopališče za protestantsko občino, ki obsega nekaj vrst grobov med glavnim vhodom in mestno mrtvašnico. Sedanje pokopališče meri 2 ha, 50 a in 18 m². Mejo med katoliškim in protestantskim oddelkom kaže grobnica Rennerjeva.

Mož Konrad Renner, meščan Mariborski, protestant, ki se je priselil semkaj iz Nürnberga na Nemškem, leži na protestantskem, njegova žena Jozefa Renner, katoličanka, pa na katoliškem oddelku. Napis na njeni spominski plošči se glasi:

¹ Actiones et constitutiones Synodi dioec. anno 1900 institutae. Marburgi, 1901. Cap. XLIII. — Operationes et constitutiones Syn. dioec. Lav. anno 1911 congregatae. Marburgi, 1912. Cap. CLXXXVI.

² Acta et constitutiones Concilii Provinciae Salisburgensis anno 1906 celebrati. Salisburgi, 1910. Pagg. 113 et 114.

Mun ruht dem Gatten nah dein Leib
Bist nicht von ihm gewichen,
Die Liebe hat, du teures Weib,
Des Glaubens Spalt beglichen;
Sei hier der Friedhof auch begrenzt,
Ein Kreuz auf Beider Gräbern glänzt.

Leta 1890 je kupila mestna občina nov prostor za pokopališče ob vznožju „Monte bello“ proti Kamnici v obsegu 10 oralov in 224 kvadratnih sežnjev, kamor pa še do zdaj ni bilo preloženo; pač pa je kupila stolna in mestna cerkev za slučaj, ko bi se na sedanjem pokopališču ne smelo več pokopavati, leta 1911 prav lep in velik prostor za novo pokopališče v občini Tesen na desnem dravskem bregu.

Pokopališče je cerkvena last oziroma last stolne in mestne župnije. Sredi njegovega starega dela stoji kapelica, pozidana leta 1827 v čast žalostni Materi božji iz zapuščine Elizabete Ledinig in iz prispevkov dekana Matija Löschnigg. Blagoslovil jo je Franc Golob, župnik pri sv. Petru pri Mariboru, kot dekanijski upravitelj. Nad njenim vhodom beremo besede: „Ich bin die Auferstehung und das Leben. Wer an mich glaubt, wird leben, wenn er auch gestorben ist.“ Kapelica ima stolpič z dvema zvončkoma, ki spremljata rajne k počitku. Na novem delu pokopališča stoji velik križ z žalostno materjo božjo in z napisom:

„Christe, cum sit hinc exire,
Da per matrem me venire
Ad palmam victoriae.“

Na južni strani starega dela stoji stara mrtvašnica in grobarjeva hiša, pri vzhodnem zidu novega dela pa sedanja mrtvašnica (Zeichenhalle) s tremi oddelki.

V kapelici počivata v grobnici pred altarjem dva Lavantinska knezoškofa, Anton Martin Slomšek in Jakob Maksimilijan Stepischnegg. Marmornati plošči, ki nosita dotični grb in napis, sta vzdani v steno na evangelijski oziroma epistolski strani. Grobovi in grobnice ter krasni marmornati spomeniki na starem in novem delu pokopališča spominjajo nas na marsikatero odlično osebo duhovnega in svetnega stanu, ki je po mnogozaslužnem delovanju v življenju našla tukaj svoj počitek do sodnega dne.

Kje je bilo prejšnje pokopališče in kaj spominja še nanj? Do leta 1783 je bilo mestno pokopališče okoli stolne cerkve. „Die rekonstruierte Lichtsäule an der Südseite der Domkirche ist ein sinniges Erinnerungszeichen der Friedhofsrufe, die einst um das Gotteshaus herrschte.“¹ V stolni cerkvi so 4 grobnice in je 10 nagrobnih spomenikov, najstarejši je iz leta 1528. V cerkvenem zidu zunaj cerkve pa je vzdanih 9 nagrobnih kamnov, najstarejši iz leta 1556.²

Predmestna župnija je imela, kakor pravi njena kro-

¹ Dr. Josef Bajef, Aus dem Garten der Lavanter Diözese, Marburg, 1899. Str. 59.

² Dr. Josef Bajef, Op. cit. § 43. Grabsteine. Str. 44—52.

nika, nekdanje svoje pokopališče okoli kapelice sv. Katarine v Melju. Tam stoji danes takozvani Mellinghof. Kapelico so podrli leta 1844. Grad v Melju je bil nekdanj last malteških vitezov. Od leta 1774 do leta 1809 je bilo pokopališče predmestne župnije okoli cerkve sv. Ulrika in sicer tik ob vzhodni strani sedanje Goethe-jeve ulice. V teh 35 letih je bilo po kroniki pokopanih 3200 ljudi. Med prvimi je bil 85 let stari skrivnostni romar Luka Szvarzinsky, ki je umrl v Mariboru na potu iz Rima domu na Poljsko. Dne 18. maja 1775 so bili pokopani 3 sinovi Andreja Eichmaier iz Leitersberga, katere je nek hudobnež žive zažgal v nekem hlevu. Leta 1791 je bil tu pokopan šaljivi grobar Blaž Rossmann, o katerem pa ni nič natančnejšega znano. Leta 1809 so opustili to pokopališče in začeli pokopavati na mestno-župnijskem pokopališču, ki je bilo do leta 1861 še del predmestne župnije.

Sv. Peter pri Mariboru.

Sedanje pokopališče za vso župnijo je okoli podružne cerkve Matere božje na Gori in sicer od leta 1845. Sicer so na njem tudi v prejšnjih časih že pokopavali mrličje iz zgornje strani župnije, ki leži proti Mariboru, Košakom in Dragučevi. Merilo je 485 □ sežnjev. Leta 1831 je bila kolera. Pokopavali so pri župnijski cerkvi in na Gori, pa oboje je bilo premajhno. Zato so tistokrat gorsko pokopališče povečali za 112 □ sežnjev, napravili ograjo, pozidali mrtvašnico in križev kapelico.

Ko je bila leta 1849 kolera, so morali zopet razširiti pokopališče, in so za to nakupili od sosedu zemljišče v obsegu 448 □ sežnjev. Vpisano je v štajerski deželni deski pod vlož. števil. obč. Malečnik ter obsega parcele 22 $\frac{1}{2}$, 196 in 198 v velikosti 1045 □ sežnjev ali 37 a in 58 m². Upravo ima predstojništvo župnijske cerkve, gorska cerkev pa je lastnica.

Na pokopališču okoli cerkve so štiri poslednje postaje križevega pota, ki je ob potu od župnijske cerkve k podružnici. Grobnice sta dve: Glaserjeva in rodbine Rapoc-Velebil. Tu počiva tudi Albert Nagy, bivši župnik in dekan v Cirkovcah, umrl leta 1880. V južnozahodnem kotu pokopališča je grob dobrotnikov cerkve in šole Janeza in Marije Kaube. Pred presbiterjem pri ograji je spomenek Franca Gornik, cerkvenega slikarja.

Ob stenah 14. postaje križevega pota je spomeninski napis posestnika Karola Welebil, bivšega cerkvenega ključarja. Na severni strani presbiterija imajo č. šolske sestre svoj „rodbinski“ grob. Ob severni strani so grobovi rodbine Kaube-Lorber.

„Pri „Kalvariji“ na večerni strani je pokopan Janez Pečar iz Nebove, kovač in cerkveni ključar. Na levem (evang. stran cerkve) stebri veže pri glavnem vhodu v cerkev je pokopan Jurij Nendl, cerkveni ključar, s svojo družino. Pred desnim stebrom stoji kameniti spomenik Janeza Flucher, posestnika, bivšega deželnega poslanca in

cerkvenega ključarja. Na desnem stebri veže pa sta pokopana cerkvena ključarja Andrej Nudl in Martin Gole.

Razen župnijskega pokopališča je bilo pri sv. Petru nekdanj še pet drugih pokopališč.

I. Žerf ali pokopališče pod župnijsko cerkvijo. Pod ladjo župnijske cerkve je 12·20 m dolga, 4 m široka in 2·87 m visoka „Krypta“, podzemeljska kapelica, žerf imenovana. Služila je za pokopališče duhovnikov, odličnih župljanov in tistih, ki so bili posebni dobrotniki cerkve. Nekdanj so na „Dušno“ tukaj maševali, zdaj se opravlja ta dan le „Libera“.

II. Pokopališče okoli župnijske cerkve. Kakor povsod, tako je bilo tudi pri sv. Petru glavno pokopališče od nekdanj okoli župnijske cerkve. Ob časih cesarja Jožefa II. se je pokopališče zaprlo in sicer julija leta 1787, pa leta 1793 se je zopet začelo rabiti z dovoljenjem višje oblasti, ker ni bilo drugod nikjer bolj primerne prostora.

Pokopališče je obsegalo parcelo 165 s 420 □ sežnji in je imelo tri vhode. Ko se je utrjal leta 1845 velik plaz za cerkvijo v Dravo, je spet prepovedala posvetna oblast pokopavati mrličje okoli cerkve. Od tistega časa se ne pokopavajo več mrličji pri cerkvi, temveč le na Gori. Zdaj tudi ni videti več nobenega groba. V cerkvenem zidovju in okoli pokopališča je vzdinano več plošč, ki so ohranjene iz druge dobe t. j. od leta 1793 do leta 1845.

III. Pokopališče pod Kraljevščkom. Kraljevščak so imenovali vinograd, ki je bil do leta 1906 na desni strani pota k M. B. na Gori in je segal do Marijinega kipa v sredini imenovanega pota. Pod njim pa je bila njiva „Kraloschagger Acker“, parc. 209 $\frac{1}{2}$ v Malečniku, oboje last nedarbine in spada k viničariji hišn. števil. 34.

Ko so leta 1787 zaprli pokopališče okoli župnijske cerkve, so napravili novo na tej njivi pod Kraljevščkom. Leta 1792 pa je bilo pokopališče že polno.

Pokopanih je na pokopališču 264 ljudi, med njimi Pavel Ledinegg, ki je sporočil I. kaplanu svoj vinograd v Celestrini. Zdaj ga ni več. Dolgo je še stal velik lesen križ, ki je oznanjeval mimogredočim, da tukaj spi mnogo njihovih bratov in sester. Leta 1903 križa ni bilo več. Pokopališče pa je zopet njiva.

IV. Pokopališče v Nebovi (Ebenkreuz). Ob cesti, ki pelje iz Maribora čez sv. Peter, Celestrino, Nebovo in Ženik v Pesniško dolino proti sv. Lenartu, tam kjer dospe na najvišji vrhunec, vidiš majhno kapelico, ki stoji na nekdanjem pokopališču v Nebovi. Kdaj so tukaj pokopavali, se ne ve. Pokopavali so pa tam menda ob času kuge, ker je bilo župnijsko pokopališče ob času kuge, premajhno ali pa ob vojskah s Turki, ki so tukaj hodili.

Do leta 1822 je stal na tem kraju star lesen križ. Na mesto njega je dal takratni posestnik Janez Nekrep

na prigovarjenje kaplana Karola Glaser postaviti zidano kapelico, ki je bila blagoslovljena dne 8. septembra 1822 popoldne po večernicah.

V. Pokopališče v Trčovi (Tepsau). Dvajset minut od prejšnjega pokopališča najdemo ob cesti, ki vodi med Nebovo, Celestrino in Trčovo v Metavo, zopet torišče, kjer so našli mnogo človeških kosti. Pokopavali so menda tukaj ravno takrat ali pa ob enaki priliki, kakor na prejšnjem nebovskem pokopališču. Prostor je zdaj sadonosnik in last grofice Brandis. Pri vhodu, oziroma ob kolovozu, po katerem vozijo iz sadonosnika, stoji na mlinskem v zemljo pokopanem kamenu železen križ.

Sv. Martin pri Vurbergu.

Pokopališče ima lepo lego ob okrajni cesti, je bilo trikrat povečano in meri 60 a 50 m². Obdano je z živim plotom. Sredi pokopališča stoji velik križ, ki je obrnjen proti jugu. Pokopališče je last cerkve. Kamenit spomenik ima župnik Pauša, ki je umrl 18. januarja 1888.

Zraven počivajo župniki Franc Koren, Jakob Markovič, Gregor Zaman, Franc Mihelič. Preprost spomenik iz belega marmorja ima Ivan Trampuš, zlatomašnik, bivši župnik pri sv. Bolfenku na Kogu, umrl 28. septembra 1902. Enak spomenik ima rajni župnik Filip Viher, ki je umrl dne 11. marca 1906.

Na pokopališču še je kamenit spomenik, postavljen nadučitelju Potočnik, ki je umrl leta 1898.

Sv. Barbara pri Vurbergu.

Pokopališče, ki ima severozapadno lego, meri 29 a 58 m² in je lastina cerkve. Pri vhodu zapazimo najprej mavzolej Feliksa Ferk, bivšega zdravnika, posestnika v Mariboru. Krasna grobnica je pozidana iz rezanega kamena in spredaj podpirata streho dva grška stebra. V mavzoleju stoji marmornat altar, na katerem se sme maševati. Nad altajem je iz marmorja izklesan kip od mrtvih vstalega Zveličarja, ki drži v levi roki križ. Glavo obdaje solnčni venec s črkami IHS. Zunaj je napis: „Kdor v me veruje, bo živel akoravno umrje.“ Okoli mavzoleja, ki so ga blagoslovili prevzvišeni Nadpastir dne 27. maja 1906, je zasajen ličen vrtec. Sredi pokopališča stoji velik križ. Ob ograji najdemo kapelico, pravzaprav kameniti spomenik fajmoštra Jožefa Wisjak, ki je umrl 28. februarja 1845.

Zraven velikega križa se grobovi in spomeniki duhovnikov Blaža Trunk, Martina Lapuh, Tomaža Simič, Jakoba Holz in Valentina Fras.

Sv. Marjeta ob Pesnici.

Župnijska kronika piše: „Der Friedhof, fünf Minuten von der Pfarrkirche (südwestlich) entfernt, wurde vermutlich bei der Entstehung der hiesigen Pfarre (1788) errichtet. Da derselbe ursprünglich eine verschrobene Gestalt hatte und sehr wasserhältig war, so gab sich der Pfarrer Karl Maier (1824 bis 1830) im Jahre 1828 viel Mühe, mit Hilfe der Pfarrsleute demselben eine gerade viereckige Gestalt zu geben, anzu-

führen und ringsum abzugraben. Er ist nun 33 Klafter lang und 24 Klafter breit. Die Fläche zur Erweiterung des Friedhofes von 162 □ Klafter schenken die Besitzer Mathias und Margaretha Binsek. Im benannten Jahre d. i. 1828 wurde auch die Totenkammer aus Stein gebaut und mit Ziegel gedeckt. Den Friedhof umgibt ein lebendiger Zaun.“

Sedanje pokopališče je od leta 1828 in je cerkvena last. Veliki križ, ki stoji v prvi vrsti grobov, je bil leta 1912 prenovljen od Leopolda Perko pri sv. Trojici v Slov. gor. Leta 1909 so bila oskrbljena nova železna vrata za 110 K. Napravil jih je Mariborski ključavničar Jožef Pirch. Blizu križa počivajo duhovniki Janez Kurnik, Franc Dreisiebner, Jurij Urbas in Franc Ferk. Najlepše grobišče je grobnica rodbine Wračko in Spritzei. V sredini pokopališča je spomenik prejšnjega g. nadučitelja Kovačič z njegovima ženama. Med drugimi grobišči je tudi grobišče rodbine Kornfeld s tremi spomeniki.

Gornja sv. Kungota.

Kronist je zapisal v kroniko: „Pri tej cerkvi je dvoje pokopališč: eno, za dva streljaja od cerkve na vkreber proti severni strani, ki je zdaj opuščeno; drugo, na iztočni strani nekoliko bolj oddaljeno, kjer sedaj mrliče pokopavajo.“ Isto meri 600 kvadratnih sežnjev ter je ograjeno z živo mejo. Na desni v kotu pri vratih je mrtvašnica, na sredi pokopališča pa stoji velik križ, na katerem je pod človeško lobanjo napis: „Pomisli človek, da si prah, in da se v prah povrnil bodeš.“ Dne 27. majnika 1856 je pokopališče slovesno blagoslovil tedanji okrožni dekan v Mariboru, č. g. Jožef Pichler. Prostor so kupili farani za 150 gld. od Jožefa Poš. Glasom posestne pole št. 61 in odprte zemljiške knjige je lastnica pokopališča „römisches fatholische Pfarrgemeinde Ober-St. Kunigund“, stoji pa pod upravo župnijskega urada.

Blizu velikega križa je precej visok spomenik župnika Matije Kosi, ki je umrl 30. novembra 1873. Nekdanji tukajšnji vpokojeni župnik Jožef Bohanec, ki je umrl 6. julija 1882, je bil poleg Kosija pokopan ter nima spomenika.

Prejšnje pokopališče, ki je bilo za dva streljaja od cerkve na vkreber proti severni strani ter je bilo pripravljeno leta 1842, je bilo prevlažno. Nanj spominja še lepo ohranjena živa ograja in pri vhodu dva masivno zidana, s celim kamnom krita stebra.

Prvotno pokopališče je bilo okoli cerkve. Nanj spominjajo v cerkveni zid vzdani spomeniki.

Pol ure od župnijske cerkve na južnovzhodni strani stoji grad grofovske obitelji Grimaud d'Orsaj zdaj pl. Löwenthal-Linau, ki ima svoje lastno grobišče v domači kapelici blizu grada.

Sv. Marjeta v Selnici.

Leta 1831 so napravili novo pokopališče, vzhodno od vasi. Ker je bilo premajhno, so leta 1865 kupili poleg

ležečo njivo v obsegu 1000 m² za 400 gld. Pokopališče je nadarbinska last in je ograjeno z zidom, ki je bil postavljen leta 1890. Pri vratih sta dva stebra, ki nosita vsak po enega angelja. Na levi strani pri vhodu je mrtvašnica, na sredi pa kapelica, sezidana l. 1871. Zunaj na kapelici je pribit velik križ. Kapelica je posvečena sv. Križu, altar ima tabernakelj in portatile; v zvoniku sta dva zvončka. Kapelico so postavili Jernej vitez pl. Carneri, gospa grofica pl. Schärffenberg in gospa baronica Lannoy. Pod kapelico je grobišče za obitelj Carneri in za duhovnike, ki umrjejo v Selnici.

V grobišču sta pokopana čč. gg. Štefan Trafela, umrl 3. prosinca 1880 in Gregor Hrastel, umrl 2. prosinca 1912. Na desno ob vhodu v kapelico počiva Matija Groskopf. Za kapelico so shranjeni zemeljski ostanki duhovnika Jožefa Vraz.

Prejšnje pokopališče je bilo okoli cerkve. Kamenit spomenik pri velikih vratih ima letnico 1438.

Sv. Martin v Kamnici.

I. Pokopališče pri župniji. Pokopališče ima dva dela. Stari del je bil pripravljen leta 1830, novi del pa je bil blagoslovljen 12. julija 1903. Celo pokopališče meri en hektar 22 a 10 m², leži južnovzhodno kake štiri minute od župnijske cerkve in je cerkvena lastnina. V sredi med obema deloma stoji velik križ, na levo od križa na starem delu pa mrtvašnica. Tukaj počivata župnika Štefan Pernavsl, ki je umrl 15. marca 1879 in Franc Schwarz, umrl dne 25. novembra 1900.

Na pokopališču so pokopane č. šolske sestre M. Leonija Rupnik, Donata Falež, M. Izidora Fanedl, Armela Golob, Ivana Rak in Kalista Kocbek.

Prejšnji britof je bil okoli cerkve. Nanj spominjajo spomeniki, ki so vzdani v cerkveno zidovje zunaj cerkve.

II. Pokopališče pri sv. Urbanu. Pokopališče okoli cerkve je že od nekdaj, meri 267 kvadratnih sežnjev in je lastina podružne cerkve. Ograjeno je z živo ograjo ter ima v sredini velik križ. Na zahodni strani stoji mrtvašnica in stanovanje za grobarja oziroma mežnarja. Na desni strani pri velikih vratih na cerkvi je spomenik Blaža Klemenčič, ki je bil 28 let župnik v Kamnici in je umrl 20. septembra 1864. Ob velikem križu počiva duhovnik Jožef Fras, ki je umrl 5. 9. 1908.

Sv. Križ pri Mariboru.

Pokopališče leži od leta 1855 severo zahodno od cerkve dve minuti daleč in meri 13 a 13 m². Glasom kupne pogodbe z dne 13. junija 1909 je bilo počevano za 4 a 3 m² ter ima predpisano razdelitev. V desnem kotu pri vratih je kapelica, posvečena sv. Janezu Nepomucanu. Na desno od kapelice je mrtvašnica. Ograjeno je z živo ograjo in v njegovi sredini stoji velik križ.

Sedanje pokopališče je lastnina cerkve, katerega si je priborila še le po desetletnem prizadevanju.

Prejšnje pokopališče je bilo okoli cerkve. Nanj še spominja spomenik Franca Simonič, ki je bil tukaj 9 let župnik in je umrl 15. aprila 1866.

Dekanija Staritrq.

Staritrq.

Nekdaj je bilo pokopališče okoli župnijske cerkve na Gradu. V 17. stoletju se je preložilo k spodnji cerkvi sv. Radegunde in je bilo leta 1848 precej razširjeno. Leta 1908 so dobili nov mirodvor, ki leži ¼ ure daleč od prejšnjega proti jugozapadu. Last je župnijske cerkve.

Na prejšnjem leta 1908 opuščenem pokopališču je grob župnika-učenjaka Martina Trstenjak.

Slovenjgradec.

V tukajšnji kroniki se imenuje pokopališče že leta 1628: „1628, 19. Iulii Episcopus Thomas Chren coemeterium circa ecclesiam S. Elisabethae consecravit novum.“ V rabi je bilo do leta 1845. Potem je bilo prestavljeno nekoliko nižje proti jugu ter se je rabilo do leta 1887. Dne 2. oktobra 1887 pa je bilo novo, ¼ ure proti jugozapadu oddaljeno pokopališče po premil. g. knezoškofu ekscelenci dr. Jakobu Maksimilijanu Stepischnegg slovesno blagoslovljeno in je last mestne občine. Zanimivi nagrobni spomeniki so le v cerkvi in na zunanji steni cerkve sv. Elizabete.

Sv. Martin pri Slovenjgradu.

Novo pokopališče je bilo blagoslovljeno leta 1842. Pred letom 1842 je bil britov okoli cerkve. Leta 1873 umrli nadžupnik Franc Novak pa je še pokopan pri cerkvi.

Sv. Janez pri Spodnjem Dravogradu.

Pokopališče se nahaja okoli župnijske cerkve, obdano je z zidom in je cerkvena last.

Razbor.

Pokopališče je okoli cerkve in je cerkvena last.

Sv. Miklavž.

Dne 21. decembra 1852 se je začelo pokopavati na novem pokopališču proti jugu tik za mežnarijo, ki obsega 280 □ sežnjev, je z živo mejo ograjeno in je nadarbinska last. Prejšnje je bilo od neznanih časov okoli cerkve in z zidom ograjeno. Na cerkveni steni je edini znameniti spominek Marije Ane Freyin von Gabelhofen.

Sv. Ilj pod Turjakom.

Pokopališče je proti jugozapadu od župnijske cerkve in je njena last. Tam počiva župnik Franc Klavžer. Prejšnje je bilo proti jugoizhodu in nanj spominja tam postavljeni križ.

Sv. Vid nad Valdekom.

Pokopališče, ki ima nekako podobo šesterokota, je od nekdaj okoli cerkve in je cerkvena last. V cerkvi pri stranskem altarju roženvenske M. B. je grobnica. Ob

altarjevi stopnici je vložena v tlak marmornata plošča, grobni spomenik župnika Martina Perger.

Pameče.

Pokopališče je od ustanovitve župnije sem okoli cerkve in je cerkvena last. Njiva za nov mirodvor je že pripravljen.

Sv. Florijan v Doliču.

Pokopališče leži kakih 100 korakov severno od župnijske cerkve, je četerokotno, obzidano in last župnijske cerkve. Meri 9 a 62 m². Drugega pokopališča ni bilo, odkar je leta 1792 ustanovljena župnija.

Sv. Peter na Kronski gori.

Tukajšnje pokopališče je že, od nekdanj pri cerkvi in je njena last. Edini zanimivi nagrobni spomenik ima župnik Andrej Kajtna.

Sv. Ulrik v Podgorju.

Pokopališče je oddaljeno 60 m od župnijske cerkve ob severnozahodni strani. Zdaj obsega 12 a in je last cerkve.

Sele.

Pokopališče je pod župnijsko cerkvijo proti severoizhodu in je njena last.

Dekanija Celje.

Opatijska in mestna župnija sv. Danijela v Celju.

I. Pokopališče občine okolica Celje. Pokopališče je vpisano v zemljiški knjigi pod vložno številko 75 katastralne občine Spodnja Hudinja. Kot lastnik je vpisana občina Okolica Celje. Obsega veliko parcel, ki so vse zaznamenovane v zemljiški knjigi kot njive in travniki, leži na hribu „Galgenberg,“ ima tri dele, je cerkveno blagoslovljeno in ima na vsakem delu svoj veliki križ. Pokopališče je staro 30 let.

Duhovniki, kakor profesorja dr. Frančišek Janežič in Ivan Krušič, oo. kapucini in lazaristi, niso pokopani pri križu, marveč imajo svoja grobišča. Vsi spomeniki imajo krščanski značaj.

II. Celjsko mestno pokopališče. Pokopališče je vpisano v zemljiški knjigi na ime „Friedhof“, deloma „öffentlicher Beerdigungspatz“, deloma pa kot njive in travnik. Lastnik je Celjska mestna občina, leži v katastralni občini Teharje in v župniji Teharski na vzvišeni planjavi, imenovani Sevece, ter ima tri dele.

Pokopališče je krasno, bolj podobno parku kakor pokopališču. V srednjem delu je veliko dreves, vrb žalupek in cipres. Po grobeh in vmes pa je polno raznega zelenja in bujno se razvijajočih cvetlic. Spomenikov je vse polno, ki se lahko prištevajo zanimivim. Nad vratmi pri vhodu je zapisano: Hier endet Leid, Verfolgung und Plage.

En del pokopališča je odločen za protestante. Ker je premajhen, pokopavajo protestanti svoje rajne na bla-

goslovljenem britofu. Spomeniki in napisi so večinoma verskega značaja.

III. Bolnišniško pokopališče. Pokopališče je vpisano v zemljiški knjigi pod vložno štev. 266 katastralne občine Spodnja Hudinja pod imenom „öffentlicher Beerdigungspatz“ in je last Celjske mestne občine; je v bližini okoliškega pokopališča, visi proti jugu ter je ograjeno z živo mejo. Vsa tri Celjska pokopališča so bila pred otvoritvijo cerkveno blagoslovljena. Pred 30 leti je imela Celjska župnija svoje pokopališče v mestu in sicer eno okoli podružnice sv. Maksimilijana, drugo okoli cerkve Svetega Duha. Prvo je bilo last opatijske nadarbine, drugo pa je bilo cerkveno. Razni spomeniki okoli cerkev Maksimilijana in Sv. Duha spominjajo na prejšnja pokopališča.

Sv. Miklavž v Žalcu.

Župnija ima veliko pokopališče, ki je kakih pet minut zunaj trga, leži okoli podružne cerkve sv. Kancijana in je last podružnice. Bilo je semkaj preloženo od župnijske cerkve leta 1799 ter ga je blagoslovil, celjski opat P. A. Segher pl. Weißenhaus dne 23. aprila. Okoli in okoli ga obdaja zid; ob zidu so številne grobnice bogatejših žalskih tržanov ter imajo umetno železno ograjo. Tik pri vhodu je cerkev sv. Kancijana.

Na pokopališču opaziš mnogo marmornatih spomenikov, mnogo železnih in nekaj lesenih križev. Da je bilo pokopališče nekdanj pri župnijski cerkvi, na to nas spominjajo le še 4 kameniti spomeniki v cerkvi. V podružni cerkvi M. B. v Petrovčah so tudi trije spomeniki v kapeli sv. Florijana.

Sv. Jurij v Gotovljah.

Tukajšnje pokopališče leži okoli cerkve, je cerkvena last in je zagrajeno z zidom. V desnem kotu od vhoda je mrtvašnica. Pokopališče je sicer majhno pa vendar dovolj prostorno. Na njem je 15 do 20 kamenitih spomenikov, potem so še železni in leseni križi.

Sv. Martin v Teharjih.

I. Pokopališče pri župnijski cerkvi. V zemljiški knjigi je vpisano pod vložno številko 149 in njegov lastnik je občina Teharje. Obsega več parcel, ki so vse še zapisane kot njive in travnik ter ima primerno zemljo. Leži na vznožju hriba sv. Ane in visi proti jugozahodni strani. Na jugu je škarpa, na kateri je železna ograja, po drugod pa je živa meja razen tam, kjer je kakšno grobišče, za katerim je zid s spomenikom. Pokopališče je lepo vrejeno.

II. Pokopališče pri sv. Lovrencu pod Prožinom. Glasom zemljiške knjige je lastnik rimsko-katoliška podružnica sv. Lovrenca. Vpisano je pod št. 55 katastralne občine sv. Lovrenc pod imenom „Friedhof.“ Leži okoli cerkve sv. Lovrenca ter je obzidano enako trdnjavi. Vrste grobov so v krogu okoli cerkve.

Pokopališče sv. Lovrenca je bilo zmeraj tukaj. Teharsko pa je bilo prej okoli župnijske cerkve in last nadarbine. O prejšnjem teharskem pokopališču ni več nobenega sledu. Pri zidavi nove župnijske cerkve so uničili vsak spomin nanj.

Sv. Pankracij v Grižah.

Tukaj je bilo pokopališče prej okoli cerkve. Ko so pa leta 1883 sedanjo cerkev povečali, je bilo predstavljeno na severnovzhodno stran cerkve ter se drži starega pokopališča. Od starega je še ohranjen na dveh straneh nizek zid in nanj še spominjajo nekateri spomeniki. Tudi mrtvašnica, ki je občinska last, stoji tamkaj.

Sedanje pokopališče ima obliko trapecoida in je od treh strani obdano z živo mejo; stran proti cerkvi pa je odprta. Povprečna srednja dolžina je okoli 100 m, srednja širina ad 30 m. Pokopališče je cerkvena last. Prejšnja podružnica sv. Križa je imela pokopališče.

Sv. Peter v Savinjski dolini.

Sedanje pokopališče leži na krasni ravnini blizu 500 m od župnijske cerkve in je njena last. Dolgo je 100 m, široko 30 m, obdaja ga deloma lepa živa meja, deloma zidana ograja. Razen domačih lajikov počivata na njem 2 šentpeterska dušna pastirja Pavel Hrovat in Anton Rančigaj. Na staro pokopališče okoli cerkve spominja pokopališni veliki križ.

Sv. Jakob v Galiciji.

Pokopališče leži blizu župnijske cerkve proti jugu na prijaznem gričku, visi v dolinico ter ima obliko kvadrata v enostranski meri okoli 50—60 m. Okoli in okoli ga obdaja živ plot. Mrtvašnice ni v njem, ker je pokopališče občinska last in še služi v ta namen mrtvašnica na starem pokopališču tik za župnijsko cerkvijo. Prejšnje pokopališče je bilo namreč do leta 1890 za cerkvijo; ker so pa tam tla skalnata in so pozamezni grobovi stali mnogo truda, je bilo preloženo na sedanje mesto. Prvo pokopališče je bilo okoli župnijske cerkve. Nanj še spominja zid na južni strani cerkve z mnogimi vzdanimi kamenitimi spominskimi ploščami. Ko pa se je leta 1890 postavila šola tik cerkve, je bil britof iz zdravstvenih ozirrov prestavljen na severno stran cerkve. Ker so pa bila tam tla skalnata, so ga prestavili leta 1896 na sedanje mesto. Lep sadonosnik je zdaj na mestu prejšnjega pokopališča in nanj še spominjajo tri spomeniki.

Sv. Marjeta pri Polzeli.

Župnija ima novo pokopališče, ki je kakih 250 m oddaljeno od župnijske cerkve in je lastnina občine Polzela. Obdaja ga četverokotni, 140 korakov dolg in 40 korakov širok zid, krasi ga kapela, ki jo je postavila rodbina pl. Pongratz na precej velikem, sebi pridržanem delu. Na staro polzelsko pokopališče okoli cerkve še spominjajo spominske plošče v zunanjih cerkvenih stenah.

Dekanija Kozje.

Kozje.

Pokopališče leži izven trga $\frac{1}{8}$ km daleč od župnijske cerkve ob okrajni cesti na levem bregu potoka Bistrica in sicer okoli podružne cerkve blažene Eme. Po župnijski kroniki je na tem mestu približno že od leta 1838, ker se v tem letu in sicer dne 29. avgusta opravičuje Kozjanski župnik pred kresijo zaradi pokopavanja na novem pokopališču. Pokopališče ima obliko pravilnega četverokota. Ograjo tvori močno obzidje, ki je pokrito s kamenitimi ploščami. Blizu vhoda stoji velik lesen križ na kamenitem podstavku. Za cerkvijo na drugi strani približno v sredini stoji drug nekoliko manjši lesen križ. Za cerkvijo na nasprotni strani vhoda je v kotu mrtvašnica. Pokopališče je cerkvena last ter je razdeljeno na dva dela. Prejšnje je bilo okoli župnijske cerkve M. B. Na to še spominja zidana ograja (škarpa) okoli cerkve z dvema vhomoma. Ohranjene so še nekatere v cerkveni zid in ograjo vdelane spominske plošče.

Sv. Peter pod Svetimi gorami.

Pokopališče leži ob cesti, ki pelje iz Podčetrka v Brežice tik vasi. Iz mrtvaške knjige je razvidno, da je bilo blagoslovljeno pod župnikom Andrejem pl. Reya leta 1827. V njegovi sredini stoji na kamenitem podstavku visok, vkusen železen križ in kakih 7 m proti obzidju mrtvašnica. Pokopališče je zdaj lastnina župnijske cerkve, kar je dosegel z velikim trdom župnik Jožef Tombah. Prejšnje je bilo na mestu, kjer je zdaj opekarna dr. Kuneja. Pred tem časom pa so pokopavali okrog cerkve, kar nam kaže zarjaveli železen križ. Domača kronika pokopališča ne omenja.

Podsreda.

Pokopališče leži 60 m severozapadno od župnijske cerkve na parcelni številki 1 ter meri 13 a 13 m²; bilo je zmeraj na tem mestu. Da pa je pretesno, so spoznali dušni pastirji že leta 1734 in so si vedno prizadevali, da bi bilo razširjeno oziroma predstavljeno. Od leta 1871 sem je pokopališče primerno visoko obzidano, kapelica se je do tal demolirala, proti južnovzhodni strani se je nekoliko razširilo in dobilo sedanjo velikost in obliko. Pokopališče je od nekdaj last tukajšnje nadarbine oziroma cerkve. Na njem počiva do zdaj 18 duhovnikov. Pri podružni cerkvi v Pečicah je bilo vporabljeno pokopališče do leta 1735, odslej se je opustilo in zdaj ne spominja nanj nobeno znamenje.

Podčetrtek.

Pokopališče se nahaja že od davnih časov sem pri podružni cerkvi M. D. na Pesku, ki je oddaljena od župnijske cerkve 3.5 km. Glasom odprte zemljiške knjige vl. št. 75 kat. obč. Sopote je pokopališče njena last ter meri v površini 1618 m². Nekdaj so pokopali tudi okoli župnijske cerkve.

Sv. Vid na Planini.

Pokopališče je bilo ustanovljeno in blagoslovljeno leta 1854. Leži na južnovzhodni strani vasi ob okrajni cesti na nekoliko vzvišenem prostoru ter je le par minut oddaljeno od župnijske cerkve. Obdano je z gosto zasajenim, visokim in lepo obrezanim gabrovjem in ima le en vhod z lesenimi vratmi. Pokopališče je last župnika, ki pa prepušča grobnino cerkvi. Ima tudi primerno mrtvašnico, nima pa kostenjaka.

Staro pokopališče je bilo okoli župnijske cerkve. Nanj spominja še deloma ohranjeni zid, ki ga je obdajal.

Olimije.

Do leta 1827 je pokopavala župnija svoje mrlične na pokopališču podružnice Podčetrtke župnije pri M. D. na Pesku. Istega leta je nakupila župnija za pokopališče v Olimju zemljišče vlož. št. 100 kat. obč. Sopote parc. 104/3 in sicer na ime župnijske cerkve M. B. v Olimju. Pomotoma je bilo vknjiženo kot last občine Sopote in še le leta 1891 z dne 27. aprila je bila pomota popravljena, tako da je pokopališče zdaj pravilno vknjiženo kot last župnijske cerkve M. B. v Olimju; meri 25 a in 18 m², je od župnijske cerkve približno 900 m oddaljeno. Pred letom 1785, ko je bila sedanja župnija po cesarju Jožefu II. ustanovljena, so Pavlinci svoje mrlične pokopavali v sedanji župnijski cerkvi v treh grobnicah: menihe-duhovnike pod velikim altarjem, brate pod stranskim altarjem sv. Frančiška Ksaverija, hlapce pa pri stranskem altarju sv. Barbare.

Dobje.

Pokopališče je oddaljeno od župnijske cerkve kakih pet minut ter leži na precej proti južni strani visečem zemljišču, ki ga je prodala grajščina Planina leta 1832 župnijski nadarbini. Glasom kupne pogodbe iz leta 1832 oziroma odprte zemljiške knjige je last župnijske nadarbine v Dobju in stoji pod župnijsko upravo.

Pilštanj.

Pokopališče leži izven trga kakih 10 minut daleč od župnijske cerkve proti izhodni strani; ima približno obliko pravokota ter meri kakega pol orala. Velik preprost lesen križ stoji blizu vrat. Na desno tik vhoda stoji mrtvašnica. Pri podružnici sv. Trojice v Dobležicah je posebno pokopališče, pa le za bližnjo okolico. Velik križ je pribit na cerkveni zid in pokopava se le na južni strani cerkve. Leta 1880 se je začelo pokopavati na novem župnijskem pokopališču, ki je občinska last. Do leta 1880 so pokopavali okoli cerkve.

Buče.

Spominjska knjiga pravi: „Pokopališče je bilo izprva ob gornjem ovinku okrajne ceste poleg Šmidove hiše (zdaj trgovca Antona Ivnik) sem proti sedanji šoli. Leta 1813 pa je bilo napravljeno drugo pokopališče okoli cerkve, kjer je bilo pa le kakih dvadeset osem let. Obzidje kraj ceste na zapadni in južni strani je še ostanek od nek-

danje pokopališke ograde. Grobišče pri cerkvi so zopet opustili ter pripravili sedanje pokopališče. Kupili so zato zemljo od kmeta Gorjupa p. d. Karnirša leta 1841, ter ob enem postavili tam mrtvašnico in ves prostor obzidali; železna vrata pri vhodu pa so bila narejena leta 1886. Prostor pokopališča meri 396 □ sežnjev ali 14 a 24 m².“

O prvem pokopališču ni nobenih ostankov-spomenikov. Na drugo pa spominja na severni strani cerkve stoječ kamenit križ.

Polje.

Zemlja za pokopališče župnije sv. Nikolaja v Polju je bila kupljena leta 1845 od posestnikov Janeza Polak, Antona Hostnik in Antona Gradišek. Blagoslovil ga je tedanji g. dekan Kozjanski Franc Vindič dne 27. septembra 1846. Pokopališče je na južni strani župnijske cerkve, kakih 25 korakov oddaljeno od nje ter je obdano z živo mejo; ima podobo kvadrata in meri 15 a 72 m². V sredini stoji velik križ in na južni strani ob robu mrtvašnica. Pokopališče je last župnijske cerkve. Poprejšnje je bilo okoli cerkve in nanj je spominjal do leta 1859 cerkveni zid, katerega je dal podreti tedanji gospod kurat Štefan Korošec.

Zagorje.

Pokopališče leži na severno izhodni strani župnijske cerkve in je kakih pet minut od nje oddaljeno; obstoji iz treh parcel in je vpisano v zemljiški knjigi pod vložn. št. 121 kat. občine Zagorje, ki je kupila prostor zanj. Prejšnje je bilo okrog župnijske cerkve; nanj spominja le še nekaj preprostih železnih križev.

Prevorje.

Sedanje pokopališče se naslanja na staro, ki je bilo do leta 1873 okrog cerkve proti vzhodu, ima obliko trapeza ter meri približno 15 a. Zagrajeno je od treh strani z živo mejo, na zapadu pa je zaprto po cerkvenem obzidju, ki se je leta 1908 popravilo in s cementnimi ploščami pokrilo. Mrtvašnica stoji še na starem pokopališču. Ker je stroške za prenovljenje mrtvašnice plačala občina, si hoče pripisovati lastninsko pravico do pokopališča. Upati pa je, da se bo posrečilo mirnim potom doseči od občine priznanje, da je pokopališče last cerkve.

Staro pokopališče je bilo okoli cerkve ter ograjeno z močnim zidom, čigar vzhodna stran tvori ograjo današnjega pokopališča.

Planina.

Pokopališče župnijske cerkve sv. Marjete na Planini leži proti vzhodu na okrajni cesti, ki vodi iz Planine v Kozje in Sevnico. Lastnica njegova je Planinska občina. Da je bilo tukajšnje pokopališče nekdanja lastnina cerkve, govori več dejstev. Prvotno pokopališče je bilo okoli cerkve, na kar še zdaj spominja na vzhodni strani postavljeni križ. Dasi je bilo tukaj pokopanih gotovo tudi več plemenitašev, posestnikov Planinske grajščine, vendar ni nobenih spomenikov.

Dekanija Dravsko polje.

Hoče.

I. Pokopališče pri nadžupnijski cerkvi v Hočah. Sedanje pokopališče leži ob cesti, ki pelja iz Spodnje Hoče proti železnici, ne daleč od nadžupnijske cerkve, in sicer pod vl. št. 375 $\frac{1}{2}$ kat. občine Spodnja Hoča, prostor je primeren; obdaja ga živa meja in zid, meri 49 a 63 m² in je last občine Spodnja Hoča, grobnino pa pobira cerkev. Do leta 1836 je bila pokopališče okoli nadžupnijske cerkve. Nanj še spominjajo 4 nagrobni spomeniki, ki so prislonjeni na cerkveni zid. Dva sta v pročelju, pri velikih vratih, dva na severni strani. Nekdaj je imela tudi cerkev sv. Lenarta svoje pokopališče, o katerem pa ni več sledu.

II. Pokopališče pri D. M. v Brezju je okoli cerkve, pod vl. šte. 35 kat. občine Zerkovci, meri 16 a 47 m² in je last občine Zerkovci, medtem ko pobira grobnino cerkev. Najstarejši spomeniki so iz konca 18. stoletja. Prostor je ograjen deloma z zidom, deloma s plotom. Ima mrtvašnico.

III. Pokopališče pri podružnici sv. Miklavža. Kakih 5 km proti jugu od Hoče nadžupnijske cerkve leži prijazna vas Šmiklavž, ki ima lično, sv. Miklavžu posvečeno podružnico. Okoli cerkve je pokopališče, ki meri 23 a 92 m², je obdano z zidom in je last nadžupnijske cerkve v Hočah. Grobnico pobira podružnica sama. Na pokopališču stoji križ in majhna mrtvašnica.

IV. Pokopališče pri podružnici sv. Mihaela v Razvanju je tudi okoli cerkve in je obdano z zidom. Ima dvojna vrata. Na sredi stoji križ in na zahodni strani majhna mrtvašnica. Pokopališče je last občine Razvanje in meri 10 a 11 m². Grobnina se tukaj ne pobira.

Cirkovec.

Ob cesti, ki pelje iz Cirkovec proti sv. Lovrencu, leži pokopališče, ki je dolgo 275, široko pri cesti 45 in na južni strani 20 korakov, ter je prebližno 275 korakov oddaljeno od župnijske cerkve. Na pokopališču, ki ima leseno ograjo, stojita dva velika križa. Novejši je 6 m visok in je bil blagoslovljen dne 9. septembra 1911 od premil. g. kneza in škofa Mihaela. Podoba Križanega, žalostne M. B. in sv. Janeza so mojstersko delo J. Sojč iz Maribora za 1665 K. Sedanje pokopališče, ki je nadarbinska last, je bilo povečano prvokrat leta 1811 in drugokrat leta 1911. Prejšnje pokopališče je bilo okoli cerkve. Na eni strani stoji misijonski in na drugi strani križ s kipi žalostne M. B. in sv. Janeza.

Črna ali Ptujška gora.

I. Pokopališče pri župnijski cerkvi. Pet minut od župnijske cerkve na Črni gori proti vzhodu se vzdiguje prijazen hriček, ločen od črnogorskega hriba po precej globoki zarezi. Na njem stoji cerkevica sv. Lenarta, okoli nje pa se razprostira sedanje pokopališče

s površino 504 □ sežnjev. Lastninsko pravico ima župnijska cerkev. V sredini cerkvene ladje je v tleh na grobni kamen črnogorskega tržkega sodnika Janeza Werdnigg. Ob južni strani cerkve je nabit lesen nagrobni spomenik z napisom v reliefnih črkah, ki pa se ne dajo v č dobro brati. Prvotno pokopališče je bilo okoli cerkve na 4—8 m širokem ravnem prostoru med cerkvenim zidom in nekdanjim trdnjavskim obzidjem.

II. Pokopališče pri podružnici Sv. Janeza v Halozah. Pokopališče je okoli cerkve, površina meri 91 □ sežnjev. V zemljiški knjigi je zapisano od nekdanj kot cerkvena last.

Sv. Lovrene na Dravskem polju.

Sedanje pokopališče leži kakih 300 korakov proti zahodu ob cesti iz Sv. Lovrenca v Župečjo vas. Krčmar Lukež Sagadin je dal njivo, imenovano „Candrsko turšišče“, ki meri 1737 m². Takratni župnik Martin Viličnjak je za to odstopil Sagadinu primeren del svoje njive za pokopališče. Novo pokopališče je bilo blagoslovljeno na praznik vseh Svetnikov leta 1832. Bilo je zelo močvirnato. Župnik Janez Klančič je dosegel, da so župljani v zimi leta 1852/53 povišali površnje za 4 čevlje. Od tistega časa tudi v najbolj mokrih letih ni več vode v grobovih. Pozneje je dobilo pokopališče, ki je last župnijske cerkve, tudi novo mrtvašnico. Grobnino sme pobirati župnik. Od leta 1832 je sprejelo novo pokopališče v svoje naročje 3313 mrličev. Staro pokopališče pri Sv. Lovrencu je bilo pri cerkvi. Do leta 1878 so se še poznali okoli cerkve njegovi grobovi.

Sv. Janez na Dravskem polju.

Tukaj ima pokopališče ugodno lego; le en streljaj je oddaljeno od cerkve proti jugozahodu, je ograjeno z živo mejo ter meri s parcelami šte. 278 in 279 pod vlož. šte. 5 in 6 kat. občine Št. Janž na Dravskem polju 62 a. Pokopališče je last župnijske cerkve Sv. Janeza in stoji pod upravo cerkvenega predstojništva. Prejšnje je bilo okoli župnijske cerkve, obdano z obzidjem, ki se pa je odstranilo ob priliki stavbe nove cerkve leta 1830. Tri kamenite ploče so bile vzdane v cerkveno steno.

Slivnica.

Pokopališče leži nekoliko korakov od župnijske cerkve na vzhodni in severni strani. Od zunanjih treh strani je obzidano z močnim zidovjem, na strani proti cerkvi pa je obdano z leseno ograjo. Pokopališče je župniji primerno, precej obširno ter meri 54 a 77 m². Prvotno je obsegalo pokopališče samo parcelo 318 $\frac{1}{2}$, veliko 39 a 56 m²; v letu 1890 pa je bilo povečano za parcelo 318 $\frac{1}{4}$, ki meri 15 a 21 m². Na vzhodni strani pokopališča je mrtvašnica s stanovanjem za grobarja. Sredi pokopališča je velik križ s podobo Križanega. Podoba je lani krasno in umetniško na pločevino novo naslikal domači umetnik, slivniški rojak Šimon Fras. Pokopališče je lastnina žup-

nijske cerkve. Prejšnje slivniško pokopališče je bilo ob državni cesti kake četrt ure od cerkve proti jugu na levi strani. Prostor je popolnoma zaraščen z gozdom tako, da se poleti od ceste komaj zapazi veliki križ, ki še zdaj naznanja mimogredočim popotnikom bivši mirodvor. Gotovo je pa, da je bilo prvotno pokopališče župnije v cerkvi in neposredno okoli cerkve.

Fram.

Župnija sv. Ane v Framu ima pokopališče, ki se z ozirom na ugodno in krasno lego sme šteti med najlepše v Lavantinski škofiji. Leži proti jugozahodu od župnijske cerkve na prijaznem griču. Obdano je z močnim kamenitim zidom in meri blizu en oral. Prvotno je bilo za polovico manjše in je postalo premajhno. Leta 1908 je framska občina kupila tik starega pokopališča nekaj nad pol orala gozda za njegovo povečanje. Dne 23. avgusta 1908 je bil novi del slovesno blagoslovljen po premil. knezu in škofu dr. Mihaelu Napotnik. Prvotni del je bil od začetka last župnijske cerkve. Novi del bi si bila rada prisvojila framska občina, kar pa druge občine in cerkveno predstojništvo niso dovolile. Slednjič se je vseh pet občin zjediniilo, da vsaka plača svoj delež na podlagi plačujočega davka in da se pokopališče prepusti cerkvi kot cerkvena last. Sedanje pokopališče je dobilo v letu 1913 kaj lep kras. Zidala se je nova cerkvice z zvonikom in z zvonom in cerkvice je bila prizidana lična mrtvašnica.

Dekanija Braslovče.

Braslovče.

Sedanje pokopališče je novo, oddaljeno 815 korakov od župnijske cerkve ter leži vzhodno od nje na lepem polju. Meri glasom posestne pole 3723 m² in je 100 korakov dolgo in 70 široko. Otvorjeno, oziroma blagoslovljeno je bilo dne 30. oktobra 1904 od sedanjega dekana in župnika Jakoba Hribernik. V sredi pokopališča je lep, velik križ, v severozahodnem kotu pa je nova, od občine postavljena lična mrtvašnica z vežo in s sobo. Pokopališče je last cerkve, ki pa plačuje župniku vsako leto 80 K, ker je prostor bil poprej last nadarbine. Grobnino pobira cerkev. Prejšnje pokopališče je bilo proti severu, oddaljeno od župnijske cerkve kakih 5 minut. Imelo je sicer lepo lego, bilo je tudi dovolj prostorno, toda bilo je mokro; kar je dalo tudi povod, da se je prestavilo na sedanji v tem oziru primernejši kraj. Prvotno pokopališče je bilo okoli župnijske cerkve ter še obstoji do današnjega dne. Obdano je z obzidjem. Na južni strani obzidja proti cesti je nad vodnim istočjem vzdignjen grb saneški.

Vransko.

Pokopališče je bilo začetkoma okoli cerkve; zid, ki ga je obdajal, se je podrl leta 1842. Za novo pokopališče, ki ima krasno lego zunaj trga sredi polja (vl. št. 40, kat.

obč. trg Vransko), je moral dati prostor župnik. Pokopališče na Vranskem je last župnijske cerkve in stoji pod cerkveno upravo; meri glasom posestne pole 30·64 a.

Sv. Pavel pri Voljski.

Sedanje pokopališče leži na griču, na južnozahadni strani šentpavelske vasi v bližini okrajne ceste, ki pelja v Reko in v Trbovlje. Blagoslovljeno je bilo dne 23. septembra 1838. V letu 1843 so postavili tudi mrtvašnico z dvema sobama. Leta 1883 je postalo pokopališče pretesno; zato so ga razširili proti severu in vzhodu in je novi del blagoslovil na Angeljsko nedeljo dne 2. septembra 1883 takratni dekan braslovški Jakob Filip Bohine. Stari del je cerkvena lastnina, medtem ko je novi del kupila občina. Prvotno pokopališče je bilo okoli stare župnijske cerkve. Nekdaj je bilo pokopališče tudi pri podružnici svetega Lovrenca.

Sv. Martin na Paki.

Župnija ima dva britofa: pri župnijski cerkvi in pri podružnici sv. Janeza krstnika v Gorenjem. Pokopališče pri župnijski cerkvi, ki je njegova lastnica, je okoli 10 korakov oddaljeno od cerkve. Obdano je zidom, meri blizu 1600 m² in ima na severni strani velik lesen križ. Staro pokopališče je bilo okoli cerkve in nanj še spominjajo mnogi grobovi, ki so še dobro ohranjeni. Pri podružni cerkvi sv. Janeza krstnika v Gorenjem je pokopališče oddaljeno le par korakov od cerkve in je njena last. Prejšnje pokopališče je bilo okoli cerkve, na kar še spominjajo mnogi dobro ohranjeni grobovi.

Sv. Jurij pod Tabrom.

Župnija ima zdaj le eno pokopališče, ki leži jugovzhodno od župnijske cerkve ter je oddaljeno kake 3 minute od nje. Ima podobo pravokota, meri 36·43 a. Obdano je z živo gabrovo mejo, in je last župnijske cerkve. Prejšnje je bilo okoli župnijske cerkve. Nekdaj je bilo pokopališče tudi okoli podružne cerkve sv. Radegunde v Kapli.

Sv. Andraž nad Polzelo.

Sedanje pokopališče, ki je last cerkve, leži kakih 5 minut proti severu od župnijske cerkve in meri glasom posestne pole 7 a 45 m². Prostor zanj je kupila občina od posestnika Janeza Bizjak v letu 1877 za 400 gld. Poprej so pokopavali okoli cerkve.

Gomilsko.

Ko so sezidali na Gomilskem cerkev, so začeli gotovo pokopavati mrličke okoli cerkve. Leta 1824 se je napravil nekaj vstran od cerkve nov mirodvor, ki je last občine Gomilsko. Pri podružnici sv. Ruperta je tudi pokopališče, ki leži okoli cerkve in je obzidano.

Reka.

Pokopališče leži v podobi trikota na severni strani cerkve pod Neratovo planino, obsega 80 kvadratnih sežnjev, in je cerkvena last. (Dalje prihodnjič.)

96.

Decretum Supremae S. Congregationis S. Officii, quo Indulgentia iam concessa fidelibus se invicem salutantibus per invocationem Nominis Iesu, etiam Mariae adiecto Nomine, manet.

Sunt quos amor pius erga Beatissimam inter virgines sic delectat, ut Iesum nunquam commemorare queant, nisi glorioso comitante nomine Matris suae, corredemptricis nostrae, beatæ Mariae. Laudabilis hæc consuetudo ad illam extenditur invocationem seu christianam salutationem, circa quam Decretum supremæ H. S. Congregationis, die 27. Martii 1913, datum est. Equidem pluribus in locis salutantur christicolæ his verbis: *Laudetur Iesus et Maria — Hodie et semper*. Ne pereant forte, quæ pro sola datae sunt Iesu nominis invocatione Indulgentiæ, istiusmodi in adiunctis, apud Sanctissimum D. N. D. Pium

div. prov. Pp. X. die 26. mensis Iunii 1913, in audientia R. P. D. Adessori S. Officii impertita, supplicatum est, ut benigne concedere dignaretur, invicem salutantes sub invocatione et laude ss. nominum Iesu et Mariae easdem lucrifacere indulgentias, quas ss. nomen Iesu tantum laudantes. Sanctitas vero sua, has preces perlibenter suscipiens, et gratiam extensionis concessit, et præsens Decretum expediri iussit. Contrariis quibuscumque non obstantibus.

M. Card. Rampolla.

L. † S.

† D. Archiep. Seleucien., *Ads. S. O.*

97.

Decretum S. Congregationis Rituum de Vigiliis ad Reliquias Martyrum persolvendis in nocte ante dedicationem Ecclesiae.

Sacrorum Rituum Congregationi sequens quaestio pro opportuna solutione proposita fuit; nimirum:

Iuxta Pontificale Romanum tit. *de ecclesia dedicatione seu consecratione* celebrandæ sunt vigiliæ ante Reliquias sanctorum Martyrum, quæ in altari consecrando includentur; et canendi Nocturni et Matutinae Laudes in honorem eorum sanctorum; quaeritur:

Nocturni et Laudes in casu sumendine sunt e novo Psalterio Breviarii Romani per dies hebdomadae disposito; an e Communi plurimorum martyrum; et quo ritu canendi?

Et sacra Rituum Congregatio, audito Commissionis

Liturgicae suffragio, praepositæ quaestioni ita respondendum censuit: „In casu vigiliæ persolvantur cum Matutino trium nocturnorum et Laudibus de Communi plurimorum martyrum, sub ritu duplici, cum Oratione de III. loco *Deus qui nos*, omisso verbo *annua*, et nominibus reticitis, iuxta decretum n. 2886, *Cenomanen.*, 14. Iunii 1845.“

Atque ita rescripsit ac declaravit. Die 18. Augusti 1913.

Fr. S. Card. Martinelli, *Praefectus*.

† Petrus La Fontaine, Ep. Charyst.,
Secretarius.

L. † S.

98.

Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht und des Finanzministers vom 29. Juli 1913 (R.-G.-Bl. Nr. 161),

zur Durchführung des Gesetzes vom 7. Mai 1874, R. G. Bl. Nr. 51, über die Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1911 bis 1920.

Die Bemessung der Religionsfondsbeiträge für das Dezennium 1911 bis 1920 hat bis auf weiteres unter sinngemäßer Anwendung der Bestimmungen der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R.-G.-Bl. Nr. 112, und unter Berücksichtigung folgender Abänderungen zu erfolgen:

An Stelle des im § 2, Alinea 2, bezogenen Finanzministerialerlasses vom 26. Juli 1880, R.-G.-Bl. Nr. 102, hat die Verordnung des Finanzministeriums vom 10. Oktober 1910, R. G. Bl. Nr. 186, betreffend die Einkommens-

Gebührenäquivalente unterliegenden Vermögens für das VII. Dezennium, zu treten.

Die gemäß § 4 der Ministerialverordnung vom 21. August 1881, R. G. Bl. Nr. 112, vorzunehmende Einkommensberechnung hat derart zu erfolgen, daß das betreffende Einkommen den Stand der Einnahmen und Ausgaben des dem Beginne der Bemessungsperiode vorangegangenen Jahres anzugeben hat.

Das Einkommen aus Grund und Boden und das aus

Naturalien fließende Einkommen ist nach den für die Grundsteuer zu ermittelnden Katastralraten einzusetzen.

Das Einkommen aus gewerblichen Betrieben (§ 6, Minnea 2) ist in der Weise zu berechnen, daß dasselbe mit dem zwanzigfachen Betrage des Durchschnittes aus der in den Jahren 1908 bis 1910 für den einzelnen Betrieb gezahlten Erwerbsteuer ohne Zurechnung der zu derselben eingehobenen Zuschläge anzunehmen ist.

Wenn aber gewerbliche Betriebe verpachtet sind, ist der daraus erzielte Pachtzins als Einkommen einzubekennen.

Den im § 9, Punkt 3, der zitierten Ministerialverordnung angeführten Affekuranzauslagen sind auch die vom Religionsbeitragspflichtigen auf Grund einer ihm gesetzlich obliegenden Verbindlichkeit zu leistenden Beiträge zur Unfalls-, Kranken- und Pensionsversicherung gleichzuhalten.

Versicherungsbeiträge, durch welche jene Entschädigungsansprüche gedeckt werden sollen, welche zu Lasten des Religionsfondsbeitragspflichtigen aus der gesetzlichen Haftpflicht für Unfälle bei gewerblichen Betrieben eventuell entstehen können, sind nur in dem Falle zur Anrechnung beim Religionsfondsbeitrage geeignet, wenn der Beitragspflichtige sich gleichzeitig des Anspruches begibt, für den betreffenden Entschädigungsbetrag selbst die Anrechnung zum Religionsfondsbeitrage zu begehren. Die Bewilligung zur Anrechnung solcher Versicherungsbeträge bleibt jedoch in jedem einzelnen Falle der Schlußfassung des Ministers für Kultus und Unterricht vorbehalten.

An Stelle der Bestimmung des § 9, Punkt 6, treten nachfolgende Anordnungen:

Falls einzelne geistliche Personen oder Anstalten ihrer durch das Gesetz vom 16. Dezember 1906, R.-G.-Bl. Nr. 1 ex 1907, festgesetzten Versicherungspflicht dadurch Genüge leisten, daß sie in Ersatzverträgen die Verpflichtung zur Auszahlung der Ruhegenüsse Bediensteten übernehmen, kann die Anrechnung der bezüglichlichen Ruhegenüsse als Ausgabepost nur unter der Bedingung beansprucht werden, daß die betreffenden Verträge, abgesehen von der gemäß § 67 des zitierten Gesetzes für die Ersatzverträge als solche erforderlichen Genehmigung des Ministers des Innern, von der Landesstelle genehmigt werden.

Ebenso kann die Anrechnung von Gnadengaben und Unterstützungen, die auf zu Recht bestehenden Verbindlichkeiten beruhen, ferner von Pensionen, die an solche Bedienstete geleistet werden, zugunsten deren eine Pensionsversicherungspflicht im Sinne des mehrzitierten Gesetzes nicht besteht, endlich die

Anrechnung der für solche Bedienstete geleisteten Pensionsversicherungsprämien nur dann beansprucht werden, wenn die Zustimmung zur Verabreichung der betreffenden Beträge, beziehungsweise zur Leistung der bezüglichlichen Prämie von der Landesstelle besonders erteilt worden ist.

Endlich wird die Vorschrift des § 25 dahin ergänzt, daß die Einzahlung der Religionsfondsbeträge nebst den bisher geltenden Einzahlungsmodalitäten auch auf die Art erfolgen kann, daß sie vom Beitragspflichtigen mittels Posterslagscheines auf das Konto der Hauptkasse des betreffenden Kronlandes bei einem beliebigen Postamt berichtet werden.

Baleski m. p.

Guffarek m. p.

Über Erlass des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 29. Juli 1913 Zl. 1101 hat die hochlöbliche k. k. Statthalterei unterm 24. August 1913 Z. 18¹⁰⁸⁵/5 13 ein Exemplar der obigen, in das Reichsgesetzblatt und in das Verordnungsblatt des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht eingeschalteten Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht und des Finanzministers vom 29. Juli 1913 mit dem Ersuchen anher übermittelt, „unverweilt die Verfügung treffen zu wollen, daß von allen jenen Pfründen und Korporationen, welchen nicht der Befreiungsgrund des § 7 des obigen Gesetzes zu statten kommt, vollständige nach Maßgabe der Ministerial-Verordnung vom 21. August 1881, Zl. 11.614, R. G. Bl. Nr. 112 und der vorstehenden Ministerial-Verordnung verfaßte und gehörig dokumentierte Einkommenbekenntnisse bis längstens Ende Dezember 1913 anher in Vorlage gebracht werden.“

Alle von der obzitierten Verordnung vom 29. Juli 1913 getroffenen Pfründen und Korporationen der Diözese werden daher beauftragt, die diesbezüglichen Einkommenbekenntnisse längstens bis Ende November 1913 an das F. B. Ordinariat zur weiteren Vorlage an die k. k. Statthalterei einzusenden. Die Ministerial-Verordnung vom 21. August 1881, Z. 11.614, R. G. Bl. Nr. 112, findet sich im Kirchlichen Verordnungs-Blatte für die Lavanter Diözese vom 15. Oktober 1881, VI. Absatz I. alien. C. S. 1 bis 7 abgedruckt.

Das k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht hat in seinem Erlasse vom 29. Juli 1913 Zl. 1101 noch die Bemerkung hinzugefügt, daß auf die vom F. B. Ordinariate seinerzeit beantragte Erhöhung der Kompetenzen dermalen nicht eingegangen werden kann.

99.

Erlass des Ministers für Kultus und Unterricht vom 6. Juli 1913, Z. 23.531, an sämtliche Landesschulbehörden,

betreffend die Unterweisung der Schulkinder über das Wesen und die Bedeutung des Fremdenverkehrs.

In Würdigung der hohen Bedeutung, welche dem Fremdenverkehre für die Hebung des Landes in wirtschaftlicher und kultureller Beziehung beigemessen werden muß, erachte ich es für erforderlich, daß den Bestrebungen zur Förderung des

Fremdenverkehrs auch seitens der Schule Beachtung geschenkt und insbesondere die Volks- und Bürgerschuljugend in zweckentsprechender Weise über das Wesen und die Bedeutung des Fremdenverkehrs unterwiesen werde, insoweit eine derartige Belehrung überhaupt in den Rahmen des Volks- und Bürgerschulunterrichtes eingefügt werden kann.

Gelegenheit zu diesen Belehrungen wird sich bei zahlreichen Unterrichtsfächern, so beim geographischen und geschichtlichen, beim Anschauungs- und Rechenunterrichte, insbesondere aber beim heimatkundlichen Unterrichte vielfach bieten.

Ohne die materielle Seite der bezüglichlichen Bestrebungen zu sehr in den Vordergrund zu stellen, wodurch den allgemein erziehlichen Tendenzen der Volksschule Abbruch getan würde, werden die Lehrkräfte doch mit Takt und Einsicht an der Hand entsprechender Lesestücke, Anschauungsobjekte oder dergleichen durch passende Hinweise oder Vergleiche mit anderen Ländern und Gegenden die Aufmerksamkeit der Schulkinder auf die mannigfachen Vorteile zu richten wissen, welche der Bevölkerung aus einem regen Fremdenverkehre erwachsen.

Im Zusammenhange mit diesen Belehrungen wird in der Jugend der Sinn für die Naturschönheiten der Heimat, die Wertschätzung heimatlicher Volksgebräuche, Kunstserzeugnisse u. c. zu wecken, auch werden die Kinder zur Höflichkeit und Dienstfertigkeit gegenüber den Fremden anzuhalten sein.

Speziell aus Anlaß von Schülerausflügen werden sich mannigfache Gelegenheiten ergeben, die Kinder auf landschaftlich, geographisch oder historisch hervorragende Punkte der Umgebung ihres Heimatsortes, dann auf Wegmarkierungen, Wegtaseln und dergleichen aufmerksam zu machen, sie über Entfernungen, Höhendifferenzen und anderes zu belehren und sie dadurch zu befähigen, auch den Fremden hierüber richtige Auskunft zu geben.

Es bleibt dem Ermessen des k. k. Landes Schulrates überlassen, eventuelle, je nach den örtlichen Verhältnissen erforderliche detailliertere Weisungen im Gegenstande selbständig zu erlassen.

Gleichzeitig wird dem k. k. Landes Schulrate nahegelegt, geeignete Veranlassung zu treffen, damit auch in der Lehrerschaft selbst sowie in Elternkreisen ein regeres Interesse für die Unterstützung der auf die Förderung des Fremdenverkehrs hinielenden Bestrebungen geweckt werde, zu welchem Zwecke eventuell Besprechungen einschlägiger Themen bei den Bezirkslehrerkonferenzen sowie bei den etwa veranstalteten Elternabenden dienen könnten.

Der k. k. Landes Schulrat wird sohin im Einvernehmen mit dem k. k. Ministerium für öffentliche Arbeiten eingeladen, die nach d. ä. Ermessen erforderlich und zweckentsprechend erscheinenden Verfügungen im Gegenstande zu treffen.

100.

Anschaffung von inländischen Erzeugnissen für gottesdienstliche und religiöse Zwecke.

Im Interesse der Förderung der heimischen Industrie, des heimischen Gewerbes und Handwerkes hat das F. B. Konsistorium unterm 14. August 1913 Zl. 3971 an die F. B. Dekanatsämter nachstehendes Zirkulare erlassen:

Das F. B. Ordinariat hat schon öfters die Gelegenheit wahrgenommen, die hochwürdige Diözesangeistlichkeit auf den Schutz und die Förderung der heimischen Industrie, des heimischen Gewerbes und Handwerkes aufmerksam zu machen und sie daran zu erinnern, daß sie bei allen Anschaffungen für gottesdienstliche und religiöse Zwecke in erster Linie auf inländische Erzeugnisse Bedacht zu nehmen habe. Solches geschah im „Kirchlichen Verordnungs-Blatt für die Lavanter Diözese“, Jahrgang 1897, VI, Absatz II, Seite 86—87; Jahrgang 1909, IV, Absatz 19 und 20, S. 47—51; Jahrgang 1913, II, Absatz 15, S. 41—42; und auf der Lavanter Diözesansynode im Jahre 1911 (*Operationes et Constitutiones Synodi dioeceseanae Lavantinae anno 1911 congregatae*. Marburgi, 1912. Cap. CLXXI. „De pietura et sculptura religiosa“, pagg. 612—616 und Cap. CLXXIII. „De ruralibus ecclesiis exornandis“, pagg. 627—632).

In dieser Hinsicht hat nun auch die hochlöbliche k. k. Statthalterei in Graz unterm 9. Juli 1913 Z. 6²³³⁴/1, 1913 Nachstehendes anher mitgeteilt:

„Das Interesse der heimischen Industrie, sowie des heimischen Gewerbes und Handwerkes erheischt aus wichtigen volkswirtschaftlichen Gründen einen möglichst weitgehenden Schutz gegen die ausländische Konkurrenz.

In Erkenntnis der Wichtigkeit dieser auch von anderen Staaten allgemein anerkannten und in die Tat umgesetzten Forderung wurden für das Gebiet der staatlichen Verwaltung bereits wiederholt, zuletzt mit der Verordnung des Gesamtministeriums vom 3. April 1909, R. G. Bl. Nr. 61, Weisungen erlassen, welche bei der Vergabung von staatlichen Arbeiten und Lieferungen, beziehungsweise Anschaffungen aller Art die Berücksichtigung der inländischen Arbeit, der inländischen Artikel und Materialien vorschreiben.

Ein weiteres in der fraglichen Beziehung höchst wichtiges Gebiet ist jenes der Anschaffungen der kirchlichen und religionsgenossenschaftlichen Institute, Körperschaften und Gemeinden, ein Gebiet, das nicht nur wegen der dabei in Frage kommenden an sich sehr bedeutenden Summen, sondern auch deswegen von besonderer Wichtigkeit ist, weil das Vorgehen der erwähnten Faktoren erfahrungsgemäß für weite Kreise der Bevölkerung beispielgebend wirkt.

Um nun auch für dieses Gebiet die tunlichste Berücksichtigung der erwähnten Interessen der einheimischen Erwerbs-

zweige zu bewirken, wird infolge Erlasses des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 19. April 1913, Zl. 58.712–12 das Hochwürdigste F. B. Lavanter Ordinariat unter Hinweis auf die volkswirtschaftliche Bedeutung der Angelegenheit und die auf die stetige Verbesserung der inländischen Erzeugnisse gerichteten Bemühungen von Industrie und Gewerbe eingeladen, mit allem Nachdrucke dahin wirken zu wollen, daß bei allen Anschaffungen für gottesdienstliche und religiöse Zwecke den inländischen Erzeugnissen vor den ausländischen der Vorzug gegeben werde und daß namentlich der Bezug von Materialien und Erzeugnissen aus dem Auslande dann vermieden werde, wenn solche Waren in gleicher Qualität und zu gleichen Preisen im Inlande erhältlich sind.

In zweifelhaften Fällen wäre seitens der Besteller vor der Durchführung einer solchen Anschaffung durch eine Anfrage bei der Landesstelle festzustellen, ob die speziell in Frage

kommende Anschaffung nicht doch im Inlande bewerkstelligt werden könnte."

Das F. B. Dekanatsamt wird hiemit beauftragt, unter Hinweis auf die obzitierten h. ä. Verfügungen vorstehenden Erlaß der k. k. Statthalterei in Graz nicht nur den unterstehenden F. B. Pfarrämtern, sondern auch den im dortigen Dekanatsprengel sich befindlichen Stiften und kirchlichen Anstalten zur genauen Darnachachtung mitzuteilen und sie bei sich ergebender Gelegenheit aufmerksam zu machen, im Interesse der heimischen Industrie sowie des heimischen Gewerbes und Handwerkes bei allen Anschaffungen für gottesdienstliche und religiöse Zwecke den inländischen Erzeugnissen vor den ausländischen den Vorzug zu geben und den Bezug von Materialien und Erzeugnissen aus dem Auslande namentlich dann zu vermeiden, wenn solche Waren in gleicher Qualität und zu gleichen Preisen im Inlande erhältlich sind.

101.

Matrikenaustausch mit Serbien.

Infolge Erlasses des k. k. Ministeriums des Innern vom 22. Juli 1913 Z. 22.597 hat die hochlöbliche k. k. Statthalterei in Graz unterm 9. August 1913 Z. 6²⁷³⁰/1 1913 Nachstehendes anher mitgeteilt:

„Im Artikel 13 des mit Serbien abgeschlossenen Staatsvertrages vom 30. März 1911, R.-G.-Bl. Nr. 17 ex 1912, ist die Vereinbarung über die wechselseitige Mitteilung von Geburts-, Trauungs-, Sterbe- sowie Legitimationsurkunden der beiderseitigen Staatsangehörigen erneuert worden.

Die serbischen Zivilstandesurkunden österreichischer Staatsangehöriger werden der k. k. Statthalterei von Fall zu Fall zukommen und von derselben im Sinne des Ministerialerlasses vom 12. August 1898 Z. 5303 (h. v. Erlaß vom 28. Dezem-

ber 1898 Z. 26.825 Normale Matriken 8) weiter geleitet werden.

Die Zivilstandesurkunden hierländiger serbischer Staatsangehöriger sind seitens der Matrikenführer an die zuständige politische Bezirksbehörde und von dieser legalisiert an die Statthalterei zu leiten, welche sodann diese Urkunden nach erfolgter ordnungsmäßiger Superlegalisierung von Fall zu Fall dem Ministerium des Innern vorlegen wird."

Die hochwürdigsten Herren Matrikenführer werden daher eingeladen, im Sinne des angeführten Erlasses die Geburts-, Trauungs-, Sterbe-, sowie Legitimationsurkunden serbischer Staatsangehöriger rechtzeitig an die zuständige politische Bezirksbehörde zur weiteren Amtshandlung zu leiten.

102.

Priesterexerzitien im Jahre 1913.

An den diesjährigen Priesterexerzitien, zu deren Teilnahme die Einladung im Kirchlichen Verordnungs-Blatte vom 5. Juli 1913, VII. Absatz 75 erfolgte, beteiligten sich mit dem Hochwürdigsten Oberhirten an der Spitze 110 Priester aus allen Teilen der Diözese. Die geistlichen Übungen, die in ihren Meditationen und Konfiderationen ausgezeichnet und eindrucksvoll waren, leitete in den Tagen vom 1. bis 5. September l. J. in der St. Aloisikirche in Marburg der hochwürdige P. Karl Leifert aus der Gesellschaft Jesu, derzeit Rektor des Kollegiums in Ralsburg bei Wien.

In alphabetischer Ordnung waren die Teilnehmer nachbenannte hochwürdige Herren: Alt Johann, Stadtpfarrkaplan

in Windisch-Feistritz; Bogovič Johann, Chorvikar in Marburg; Bračić Andreas, Pfarrer in Lembach; Brdnik Blasius, Kaplan in Altenmarkt; Cajnkar Jakob, Pfarrverweser in Polstrau; Cepuder Vladimir, Kaplan zu St. Ruprecht in W. B.; Cerjak Josef, Pfarrer in Reichenburg; Cvetko Georg, Kaplan in Kopreiniz; Cede Josef, Pfarrer in Studeniz; Cepin Vinzenz, Pfarrer in Razbor; Erhartić Martin, Kaplan zu St. Anton in W. B.; Fink Jakob, Seelsorger der k. k. Männerstrafanstalt in Marburg; Gabere Simon, Ehrendomherr, Vorstadtpfarrer und Dechant zu St. Magdalena in Marburg; Gartner Franz, Pfarrer in Montpreis; Gomilšek Franz, Pfarrer zu St. Peter im Bärental; Gorišek Johann, Pfarrer in Oberponitz; Gorjup

Peter, Kaplan in Lichtenwald; Gosak Franz, Pfarrer zu St. Johann am Weinberge; Grobelssek Johann, Pfarrer in Gomilsko; Haubenreich Alois, F. B. Expeditur in Marburg; Heber Franz, Pfarrer in Unterpulskau; Hrastelj Franz, Archidiacon, Hauptpfarrer und Dechant in Gonobitz; Hrašovec Heinrich, Pfarrer in Buchern; Hribovšek Karl, Dompropst in Marburg; Jamšek Nikolaus, Kaplan in Trisail; Dr. Jančič Johann, Pfarrer zu St. Peter im Sanntal; Janežič Rudolf, Spiritual in Marburg; Janžekovič Veit, Pfarrer in Witschein; Kavčič Jakob, Domherr in Marburg; Kocbek Anton, Pfarrer zu Hl. Kreuz bei Marburg; Kociper Anton, Pfarrer zu Unter-St. Kunigund; Kokelj Alois, Pfarrer in Wurmberg; Kolarič Anton, Religions-Professor in Pettau; Kompolšek Franz, Kaplan in Skalis; Kolar Anton, Pfarrer zu St. Ägidien bei Wöllan; Kos Michael, Kaplan in Lutzenberg; Kostanjevec Josef, Pfarrer in Kalobje; Kovačič Franz, Dr. der Phil., Theologie-Professor in Marburg; Krajnc Markus, Kaplan in Reifnik; Krener Rudolf, Pfarrer in Rebel; Kozine Johann, Pfarrer in Schleinitz bei Cilli; Kreft Alois, Pfarrer in Ponikf; Kuhar Anton, Kaplan in Sulzbach; Lassbacher Josef, Pfarrer in Weißwasser; Dr. Lukman Franz, Theologie-Professor in Marburg; Majcen Josef, Domherr in Marburg; Markošek Johann, f. f. Realschul-Professor in Marburg; Matek Martin, Dr. Rom. in iure can., Domherr, Priesterhaus-Direktor in Marburg; Dr. Medved Anton, f. f. Religions-Professor in Marburg; Medved Martin, Pfarrer in Laporje; Mešiček Josef, Stadtpfarrer und Dechant in Rann; Mikuš Valentin, Pfarrer zu St. Georgen a. d. S. B.; Dr. Mlakar Johann, Domdechant in Marburg; Moravec Franz, Dom- und Stadtpfarrer in Marburg; Mursič Franz, Pfarrer in Fraenheim; P. Napotnik Leopold, O. S. B., Administrator in Witschein; Novak Anton, Pfarrer in Gams; Ogradi Franz, Abt, Stadtpfarrer und Dechant in Cilli; Panič Johann, Pfarrer zu St. Anton am Bachern; P. Pavec Johann, O. S. B., Administrator zu St. Peter b. Radf.; Petelinšek Martin, Religionslehrer in Marburg; Pivec Stefan, Pfarrer in Wind.-Landsberg; Planinc Franz, Kaplan zu St. Jakob in W.-B.; Polak Franz, Kaplan in Rötisch; Požar Alfons, Pfarrer in Sternstein; Preglej Viktor, Pfarrer in Stranice; Rabusa Jakob, Kaplan in Oberburg; Rampre Franz, Kaplan in Leskovec; Rop Franz, Kaplan zu St. Anna am Kriechenberge; Sinko Josef, Pfarrer zu St. Lorenzen in W.-B.; Skuhersky Leopold, Pfarrer zu St. Margen bei Pettau; Dr. Somrek Josef, Theologieprofessor in Marburg; Stergar Anton, Vorstadtpfarrkaplan zu St. Magdalena in Marburg; Sušnik Johann, F. B. Rechnungsrevident in Marburg; Sebat Anton, Pfarrer in Unterpulskau; Šegula Franz, Vorstadtpfarrkaplan zu St. Magdalena in Marburg; Šelih Georg, Pfarrer zu St. Kunigund am Bachern; Šesko Konrad, Kaplan in Rötisch; Simone Simon, Kaplan in Laporje; Škamlec Ignaz, Pfarrer in Leskovec; Šket Michael, Pfarrer in Laaf; Škof Franz, Kaplan in Gams; Škosič Markus, Kaplan in Retschach; Šoba Alois, Pfarrer in Zdoles; Stefan

Peter, f. und f. geistl. Professor in Marburg; Toman Johann, Pfarrer in Haidin; Tomazič Markus, Pfarrer und Dechant in Drachenburg; Dr. Tomazič Johann, F. B. Hofkaplan und Konsistorial-Sekretär in Marburg; Tomazič Martin, Kaplan zu St. Peter bei Marburg; Toplak Josef, Chorvikar in Marburg; Trafenik Josef, F. B. Kanzlist in Marburg; Trinkaus Anton, Kaplan in Großsonntag; Ulčnik Martin, Pfarrer in Dolič; Vaclavik Robert, Pfarrer zu St. Gertraud ob Lütfer; Verk Heinrich, Pfarrer, emer. Dechant in Widen; Veternik Anton, Pfarrer in Dol; Vogrinec Johann, Kaplan in Graßlan; Voh Bartholomäus, Domherr in Marburg; Volčič Friedrich, Pfarrer in Fresen; Vračun Franz, Pfarrer zu St. Nikolaus bei Wiederbries; Vurkele Bartholomäus, Pfarrer in Dobje; Zdolšek Andreas, Pfarrer zu St. Stephan bei Süßenheim; Zemljic Matthias, Pfarrer zu St. Georgen an der Pefniz; Zernko Kaspar, Pfarrer zur Hl. Maria in der Wüste; Zidanšek Josef, Regens des F. B. Knabenseminars in Marburg; Zmazek Franz, Pfarrer zu St. Benedikten in W. B.; Žagar Johann, Kaplan in Hoheneck; Žagar Paul, Kaplan in Praßberg; Živortnik Paul, Kaplan zu St. Ägidien in W. B.; Žolgar Vinzenz, Vorstadtpfarrkaplan zu St. Magdalena in Marburg.

Die herrlichen Vorträge, die zugleich in eine formvollendete Sprache gekleidet waren, hatten als Meditation den Zweck der Exerzitien, die Bestimmung des Priesters, die Sünde, die Hölle, den Tod und das besondere Gericht des Priesters, die unendliche Barmherzigkeit Gottes, die erhabene Person des göttlichen Heilandes, Christus als Vorbild der Keuschheit, der Selbstverleugnung und Abtötung, die via dolorosa des Priesters und die Standhaftigkeit; und als Konfideration das Gebet und die Betrachtung, das Studium der Heil. Schrift und das Beispiel des Priesters zum Gegenstande.

Am Morgen des Schlußtages bestieg nach der letzten Meditation und nach Persolvierung der Ablassgebete der Hochwürdigste Oberhirt zu einer zwar kurzen, aber weisevollen Ansprache an die anwesenden Priester die Kanzel. Hinweisend auf das Kreuz, das vor 1900 Jahren am Charfreitage in Jerusalem aufgespant worden war, betonte er, daß auch wir im Zeichen dieses Kreuzes uns zu den Exerzitien eingefunden haben und daß auch wir in Zukunft in diesem Zeichen arbeiten und leiden wollen. Sodann dankte der Hochwürdigste Herr Fürstbischof allen Teilnehmern an den Exerzitien für ihr so zahlreiches Erscheinen und für die während dieser Zeit an den Tag gelegte Ausdauer, sowie auch den Herren Mitbrüdern, die unterdessen zu Hause in der Seelsorge unermüdlich tätig waren.

In tief bewegten Worten sprach er hierauf seinen oberhirtlichen Dank aus dem Herrn Exerzitienleiter für seine ergreifenden und begeisternden Vorträge, die ganz moderne und originelle Anregungen in sich bargen und versprach zugleich, daß wir seine guten Ermahnungen und praktischen Ratschläge im Leben gern befolgen werden.

Zum Schluß wies der Hochwürdigste Oberhirt noch auf

zwei Kreuze hin: auf das Kreuz, das Kaiser Konstantin der Große und sein Heer im Jahre 312 in den lichten Höhen des Himmels erblickten und das ihm zum Siege verhalf und auf das Kreuz, das die Portugiesen, als sie, dem Sternbild des Kreuzes folgend, hinzogen, um ein neues Land zu entdecken, nach glücklicher Entdeckung desselben dortselbst aufpflanzten und munterte die Herren Seelsorgepriester auf, dem heiligen Kreuze immer zu folgen, das heilige Kreuz stets kindlichfromm zu verehren und im heiligen Kreuze

ihren Trost und ihre Stärke zu suchen, damit ihnen soeinst das Kreuz, das am Tage des Gerichtes am Himmel erscheinen wird, der Führer zum ewigen Leben werde.

Sodann zelebrierte der Hochwürdigste Herr Fürstbischof unter Assistentz in honorem Ss. Trinitatis und in gratiarum actionem eine stille heilige Messe, während welcher die anwesenden Priester aus seiner Hand die hl. Kommunion empfangen. Am Ende der hl. Handlung wurde das Te Deum laudamus angestimmt und gesungen, worauf der Hochwürdigste Herr Pontifex den apostolischen Segen mit vollkommenem Ablasse erteilte.

103.

Škofijska kronika.

Tridnevnicia v Olimju. — Kn. šk. župnijski urad je dne 19. avgusta 1913 štev. 22 semkaj poročal, da se je vršila v tamošnji župniji od dne 24. do dne 26. februarja kot priprava in od dne 14. do dne 15. avgusta t. l. prava tridnevnicia Konstantinovega jubileja, katere so se župljani radostno in številno udeležili in kakor je upati,

tudi z veliko duševno koristjo; kajti pazljivo so poslušali tozadevne pridige in z veliko pobožnostjo so prejeli svete zakramente, tako da se more sklepati, da se je po teh tridnevnica njih vera vživila in spoštovanje ter ljubezen in voljna pokorščina do svete katoliške Cerkve in njenega (vidnega) poglavarja rimskega papeža pomnožila in utrdila.

104.

Literatur.

Über Ersuchen der Verlagsanstalt vorm. G. F. Manz in Regensburg vom September 1913 wird der Hochwürdigste Seelsorgsgeistlichkeit zur Bestellung empfohlen: Taschenkalender und Kirchlich-Statistisches Jahrbuch für den katholischen Klerus 1914. Derselbe enthält

unter anderen die allerneuesten Dekrete und Entscheidungen sowie Ehenichtigkeitserklärungen. — Preis in bieglam Ganzleinenband nur Mark 1, inkl. Porto Mark 1.10. Die praktische Verwendung dieses bequemen Taschenbuches ist eine außerordentlich große.

105.

Diözesan-Nachrichten.

Investiert wurden die Herren: Johann Ivanc, Pfarrer zu St. Bartholomä in Rotwein, auf die Pfarre St. Rochus an der Sotla und Augustin Jager, Stadtpfarrkaplan in Pettau, auf die Pfarre St. Jak b in Galizien.

Bestellt wurde Herr Franz Božiček, Kaplan in Zellniz, als Provisor zu St. Bartholomä in Rotwein.

Überseht wurden die Herren Kaplan: Johann Blumer von Zibika nach St. Kunigund am Bachern; Anton Čečko von Schleinitz bei Gills nach Trennenberg; Alois Kramaršič von St. Johann am Draufelde nach St. Georgen an der Stainz (I.); Franz Lorbek von St. Jakob in Dol nach Schleinitz bei Gills; Josef Ozimič von Greis nach Birkoviz;

Franz Paulič von Tüffer nach Peisenstein; Friedrich Ratej von St. Georgen an der Stainz nach Pettau; Johann Sketa von Haidin nach Greis und Melchior Zorko von Birkoviz nach Haidin.

Renangestellt als Kaplanen wurden die absolvierten Herren Theologen des IV. Jahrganges: Anton Bratkovič in Zibika; Ignaz Gršič zu St. Johann am Draufelde; Paul Holcman zu St. Martin am Bachern; Vinzenz Holcman in Tüffer (II.) und Anton Persuh zu St. Jakob in Dol.

In den dauernden Ruhestand sind getreten die Herren: Vinzenz Čepin, Pfarrer zu St. Johann in Razbor und Albin Slavec, Pfarrer in Miel.

F. B. Lavanter Ordinariat zu Marburg.

am 15. September 1913.

† Michael,
Fürstbischof.